

En opinionsmätning

På uppdrag av den borgerliga samarbetsorganisationen Forum för Samhällsdebatt gjorde Statistiska Centralbyrån i våras en mätning av opinionen inom de borgerliga partiernas väljarunderlag beträffande inställningen till en borgerlig samverkan i 1976 års val. I somras publicerades vissa grundläggande resultat. De väckte stort intresse och blev livligt diskuterade i pressen.

Opinionsmätningen har stor betydelse för klarläggandet av ödesfrågan i svensk politik: resonansen för borgerlig samverkan bland de tre borgerliga partiernas väljare. Vad kan man säkert säga på grundval av undersökningens resultat?

Svaret på den frågan är lätt att ge. Överväldigande majoriteter i procent av de tillfrågade (C: ja 68,4, nej 12,3; F: ja 74,0, nej 9,6 och M: ja 81,9, nej 7,2) vill ha en borgerlig samverkan i 1976 års val. Starka majoriteter (C: ja 55,2, nej 26,5; F: ja 61,2, nej 20,3 och M: ja 77,2, nej 12,1) anser to m att det är viktigare att de borgerliga partierna tillsammans får en majoritet i riksdagen än att det parti de sympatiserar med får fler riksdagsmän.

Betydande minoriteter bland de tre partiernas sympatisörer (C: 22,4 %, F: 29,4 % och M: 40,2 %) motsätter sig en profilpolitik, som allvarligt skulle försvåra en borgerlig samverkan. Praktiskt taget lika stora minoriteter (C: 23,6 %, F: 29,9 % och M: 33,1 %) kan antagas sluta rösta med det parti, som de sympatiserade med vid undersökningstillfället i april-maj i år, om partiet i fråga kommer överens med socialdemokraterna i speciella frågor så att detta skulle leda till att borgerlig samverkan starkt försvårades.

Det bör då observeras att dessa resultat är säkra, därför att opinionsundersökningens underlag är så stort – ungefär 6 gånger större än SIFO:s normala underlag vid politiska opinionsundersökningar – och osäkerhetstalen eller felmarginalerna totalt sett är så små. De sammanfattande osäkerhetstalen för varje fråga överstiger inte 2 %.

Därmed är den politiska ramen för de borgerliga partiernas agerande inför och under valrörelsen 1976 klarlagd. Deras väljare vill ha en borgerlig samverkan, eventuellt med tolerans för en profilpolitik, resp tillfälliga uppgörelser med socialdemokraterna, som inte lägger allvarligare hinder i vägen för en sådan samverkan.

Man kan vara övertygad om att socialdemokraternas valstrateger nu noga studerar dessa siffror för att försöka finna en utväg att splittra denna av de borgerliga väljarna krävda samverkan. En annan kategori bör också studera dem noga, nämligen de borgerliga förtroendemän i riksdag, landsting och kommuner, som ligger inom den nedre tredjedelen på de valbara platserna i sina partiers listor eller hoppas på placering där. Med vårt strikt proportionella valsysteem riskerar de att åka ut, eller inte komma in, om deras parti agerar i strid mot den i opinionsmätningen dokumenterade väljaropinionen. Därtill kommer, att förluster på nivån 30 % kan intet parti (allra minst dess partiledning) riskera. Det medför inte bara förlorat politiskt inflytande utan också en allvarlig försvagning av partiets framtida möjligheter att hävda sig. Partiernas ekonomi baseras ju numera övervägande på anslag från det allmänna och de anslagen utgår efter erövrade

mandat.

Sådant tillhör det som kallas politiska realiteter.

Man kan vidare fråga i vilken utsträckning mätningen blir politiskt vägledande. Hårtill kan man säga, att den överväldigande starka trenden för samverkan i svaren på undersökningens frågor rimligen bör ge en viss vägledning om hur de tveksamma skulle ställa sig vid en konkretiserad profilpolitik eller ett samarbete med socialdemokraterna, som hotade en borgerlig samverkan. De tveksamma beträffande profilpolitiken rör sig i alla tre partierna om ca 18 procent och beträffande speciella uppgörelser med socialdemokraterna kring 20 %. Med tanke på den klara trenden för borgerlig samverkan är det ett rimligt antagande, att mer än hälften av dessa tveksamma skulle motsätta sig en för borgerlig samverkan farlig profilpolitik resp uppgörelser med socialdemokraterna. Då skulle de minoriteter, som kunde befaras sluta rösta på det parti de sympatiserar med, stiga betydligt. De borgerliga partiledningarna måste alltså höja förlustmarginalerna uppåt till än mera riskabla nivåer, när de kalkylerar över ramarna för profilpolitik resp specialuppgörelser med socialdemokraterna.

Man kan i alla händelser inte vifta bort resultaten av den största opinionsmätning kring frågorna om borgerlig samverkan, som någonsin gjorts. Några borgerliga tidningar, som är motståndare till borgerlig samverkan, t ex Dagens Nyheter, har försökt göra det, med motiveringen att frågorna är för allmänt hållna. Men frågan, om man föredroge borgerlig majoritet i riksdagen eller att det egna partiet finge fler riksdags-

män, är obestriddligen så precis den gärna kan bli. Att klaga över att opinionsmätningen inte byggde på konkreta politiska sakfrågor är att göra det verkligen lätt för sig.

Man kan förstå om Gunnar Helén inte kände sig särskilt entusiastisk inför den typ av principiellt klargörande frågor, som ställts i opinionsmätningen. Svårigheterna i folkpartiets aktuella position kom därigenom i blyxtbelysning. Om partiet före 1976 års val skulle allvarligt försvåra en borgerlig samverkan genom profilpolitik eller uppgörelser med socialdemokraterna riskerar det att förlora inte mindre än 40 % av sina väljare. Eftersom partiets ställning vid de sedvanliga opinionsmätningarna om partisympatier under våren låg på mellan 6 och 7 % skulle en sådan förlust bli katastrofal. 4 %-regeln skulle medföra att partiet försvann ur riksdagen.

Gunnar Helén är en mycket intelligent och kunnig politiker. Han måste sedan länge ha insett vilket dödligt hot som svävade över folkpartiet. Samtidigt har han haft att bära bördan av agitationen i DN och vissa andra delar av folkpartipressen för en orientering i riktning mot en allians eller rentav en regeringskoalition mellan folkpartiet och socialdemokraterna.

Ingen må förtänka honom att han efter så svåra prövningar beslöt lämna partiledarskapet. Det var ett både korrekt och politiskt klokt beslut. Därigenom ställde han sitt partis ledande instanser inför nödvändigheten att bestämma sig för en klar handlingslinje och ge sin nye partiledare ett mandat att driva den.